

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
NA TERENIE GMINY KIKÓŁ
W LATACH 2007 - 2013**

KIKÓŁ 2007 R.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE

Procesy społeczne i gospodarcze, jakie zaszły w Polsce po roku 1989 odcisnęły wyraźne piętno na strukturze społecznej i sytuacji ludności naszego kraju. Władze, również gminne, podejmują szereg działań w celu łagodzenia nieuchronnych, niekorzystnych zjawisk szczególnie dotkliwych dla najsłabszych grup społecznych. Aby działania te były skuteczne niezbędne jest szczegółowe rozpoznanie przyczyn powstawania problemów, określenie skali, zhierarchizowanie ich pod względem ważności, przedsięwzięcie odpowiednich środków zaradczych. Tak rozpoznana rzeczywistość społeczna pozwoli również na wytyczenie celów, do jakich należy dążyć w polityce społecznej, określić adresatów oddziaływań, wyznaczyć odpowiedzialne za ich wdrożenie podmioty oraz wskazać terminy realizacji. Aby powyższe zamierzenia mogły być zrealizowane potrzebna jest długofalowa, odpowiedzialna i przemyślana polityka, przy czym nie mogą być to jedynie luźno sformułowane, ogólnikowe zamierzenia, lecz prawnie wiążący program, w postaci dokumentu strategicznego. Warunki te spełnia Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Potrzeba opracowania gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z obowiązku nałożonego przepisami art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) o pomocy społecznej. Jest to dokument niezbędny również z uwagi na pojawiające się możliwości dofinansowania projektów społecznych w ramach licznych programów pomocowych związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej.

Współczesna polityka społeczna musi odpowiadać również na wyzwania rzeczywistości. Jak pokazują wcześniejsze doświadczenia, koniecznym jest stopniowe odchodzenie od dotychczasowego modelu charakteryzującego się udzielaniem bezpośredniego wsparcia finansowego. Model ten, choć łagodzący bezpośrednio negatywne skutki transformacji

okazał się konserwować zastaną strukturę społeczną, wytworzył postawy roszczeniowe, sprzyjał bierności i wyuczonej bezradności oraz dziedziczeniu różnych postaci wykluczenia społecznego. Aktywna polityka społeczna powinna wspomagać osoby wykluczone w przezwyciężaniu ich trudnej sytuacji życiowej oraz zapobiegać wykluczaniu kolejnych jednostek. Dlatego też niniejszy dokument największy nacisk kładzie na działania profilaktyczne i zaradcze, mające na celu stopniowe zmniejszanie kręgu beneficjentów pomocy społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych z założenia jest dokumentem otwartym. Przyjęte cele i działania będą podlegać wnikliwej ocenie i ewentualnej korekcie. Pozwoli to na reagowanie na nowe, pojawiające się wyzwania i podjęcie środków zaradczych. Władze gminy liczą na to, że strategia stworzy nową jakość w dialogu społecznym na terenie gminy, że przyczyni się do wzrostu poziomu życia na jej terenie i pomoże w rozwiązaniu nabrzmiałych problemów społecznych.

II. STRATEGIA – DEFINICJE, ZAKRES I STRUKTURA DOKUMENTU

W opracowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Kikół przyjęto podział dokumentu na trzy części.

Dokument zawiera zatem część wstępną odnoszącą się do kanonów polityki społecznej, obowiązujących standardów oraz przyjętych na szczeblu makroekonomicznym programów z zakresu polityki społecznej. Z uwagi na fakt pozostawania Polski w Unii Europejskiej nakreślono podstawowe założenia polityki społecznej również na tym szczeblu. Wskazano także wynikające z Narodowego Planu Rozwoju uwarunkowania programowe. W celu odniesienia problemów społecznych do skali lokalnej i pokazania szerszego ich tła przedstawiono również przygotowany program na poziomie województwa kujawsko - pomorskiego.

W części diagnostycznej opisano sytuację gminy w dniu opracowywania strategii. Zawarto tam szereg danych dotyczących wielu dziedzin funkcjonowania lokalnej społeczności. Z uwagi na specyfikę dokumentu (Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych) koncentrowano się na tych sferach, które w sposób bezpośredni lub pośredni rzutują na szeroko rozumiane zjawiska społeczne na terenie gminy. W części tej wskazano również główne problemy z zakresu polityki społecznej występujące na terenie gminy. Podsumowaniem tej części jest przeprowadzenie analizy SWOT wskazującej mocne i słabe strony gminy w poszczególnych dziedzinach jej funkcjonowania, określającej szanse i zagrożenia rozwojowe, wskazującej najważniejsze punkty interwencji.

W części programowej wytyczono cel nadrzędny – misję gminy w zakresie polityki społecznej oraz opracowano cele strategiczne, którym z kolei przypisano cele operacyjne. Wybór tych celów jest wypadkową wyzwań, jakie przed gminą stawia rzeczywistość społeczna, wniosków wynikających z analizy SWOT, potrzeb zgłaszanych przez beneficjentów pomocy społecznej oraz dotychczasowych doświadczeń władz gminy w tym zakresie.

Strategia będzie realizowana w latach 2007 – 2013. Wybór tego okresu nie jest przypadkowy. Z jednej strony ośmioletni okres realizacji dla programów społecznych nie jest terminem długim, z drugiej zaś pokrywa się z przyjętym w Unii Europejskiej okresem budżetowania. Członkostwo Polski w strukturach Unii daje gminom niepowtarzalną szansę korzystania z różnych środków pomocowych, również w zakresie pomocy społecznej. Jednym z warunków uzyskania wsparcia jest posiadanie spójnej, całościowej wizji polityki społecznej gminy. Przygotowany dokument odpowiada tym wymogom.

III. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA AKTYWNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ

Obecnie najważniejszym, długofalowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Lizbońska. Została ona przyjęta na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie w marcu 2000 roku. Jej przewodnim celem jest uczynienie z Unii wiodącej gospodarki świata w perspektywie do 2010 roku. Temu ogólnemu celowi służyć mają następujące działania systemowo-regulacyjne:

- szybkie przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy,
- liberalizacja i integracja poszczególnych rynków i sektorów gospodarki,
- rozwój przedsiębiorczości,
- wzrost zatrudnienia i zmiana modelu społecznego,
- dbałość o stałe fundamenty rozwoju i środowisko naturalne.

Wdrażanie Strategii Lizbońskiej odbywa się przy pomocy Otwartej Metody Koordynacji (*Open Method of Coordination; OMC*).

Otwarta Metoda Koordynacji jest zdecentralizowaną metodą koordynacji polityki wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej. Metoda ta należy do perswazyjnych metod realizacji wspólnych przedsięwzięć i jest realizowana w czterech etapach:

- uzgodnienie wspólnych celów,
- przeniesienie tych celów do programów narodowych czy regionalnych,
- uzgodnienie sposobów mierzenia realizacji tych celów (wskaźniki),
- monitorowanie, ocena i porównanie między sobą najlepszych przykładów w danej dziedzinie działania.

Konkretyzacją ogólnych celów z dziedziny integracji społecznej ze Strategii Lizbońskiej i Europejskiej Agendy Społecznej było przyjęcie tzw. wspólnych celów i wspólnych wskaźników. Wspólne cele zostały zaakceptowane w Nicei w grudniu 2000 roku i zwane są one celami nicejskimi. Na podstawie celów nicejskich państwa Unii Europejskiej miały ustalać narodowe priorytety w walce z ubóstwem i ekskluzją społeczną. Cztery główne cele nicejskie to:

- Zapewnienie dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług dla wszystkich.
- Zapobieganie ryzyku wykluczenia.
- Pomoc najbardziej narażonym (wspieranie najsłabszych).
- Mobilizacja wszystkich aktorów /organizacji ze sfery polityki gospodarczej i społecznej.

Wspólne cele i wskaźniki stanowiły ramę do powstania Krajowych Planów Działania na rzecz Integracji Społecznej, które stanowią element bazowy Otwartej Metody Koordynacji.

Do czerwca 2001 roku państwa członkowskie Unii Europejskiej przygotowały przewidziane w Agendzie Społecznej dwuletnie Krajowe Plany Działania na rzecz Integracji Społecznej. Koncepcja ta miała na celu wspólne uczenie się, wymianę doświadczeń i praktyk w walce z ubóstwem i wyłączeniem społecznym.

W ramach zachęcania państw członkowskich do współpracy w sferze Otwartej Metody Koordynacji w dziedzinie ubóstwa i wykluczenia społecznego w styczniu 2002 roku rozpoczęła się realizacja pięcioletniego Wspólnotowego Programu Działań na Rzecz Walki z Wykluczeniem Społecznym. Celem tego programu jest wspieranie badań, udoskonalenie metod statystycznych, ułatwienie wymiany informacji między państwami członkowskimi (w tym o tzw. dobrych praktykach) oraz wzmacnianie powiązań i kontaktów między organizacjami angażującymi się w realizację celów programu we wszystkich państwach członkowskich.

Polska od 2001 roku bierze udział w Programie Działań na Rzecz Walki z Wykluczeniem Społecznym. W 2004 r. natomiast w Ministerstwie Polityki Społecznej przygotowano Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004 – 2006 r. Dokument ten stanowi ocenę stanu faktycznego, w jakim znajduje się Polska u progu akcesji do UE, identyfikuje grupy społeczne narażone na wykluczenie, wskazuje instrumenty polityki społecznej, określa priorytety do osiągnięcia oraz opisuje działania, jakie należy podjąć, by wskazane cele osiągnąć. W końcowej części Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej określa rozwiązania instytucjonalne mające zapobiegać ekskluzji społecznej oraz wskazuje przykłady dobrych praktyk działań w zakresie polityki społecznej.

Na szczeblu ogólnokrajowym podstawowym dokumentem planistycznym jest przyjęta we wrześniu 2005 r. „Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 – 2013”. Dokument ten, towarzyszący realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013 określa cel nadrzędny Strategii Polityki Społecznej rządu, jakim jest zbudowanie zintegrowanego systemu polityki państwa prowadzącej do ułatwienia wszystkim obywatelom równego dostępu do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przy zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli. Strategia polityki społecznej formułuje 7 priorytetów i kierunków polityki społecznej rządu. Są to:

- poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin. Wsparcie rodzin w wychowaniu i edukacji dzieci;
- wdrożenie aktywnej polityki społecznej;
- kompleksowa rehabilitacja i aktywizacja osób niepełnosprawnych;
- tworzenie warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie;

- aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych;
- partnerstwo publiczno – społeczne podstawą rozwoju usług społecznych;
- integracja społeczna i zawodowa imigrantów.

Realizacja strategii ma być na bieżąco monitorowana i ma przynieść wymierne korzyści wynikające z zaplanowanej integracji społecznej. Jej efektem ma być zapobieganie ekskluzji społecznej, zwiększenie potencjału rozwoju, ma służyć rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego, tworzyć tak pożądane więzi społeczne na poziomie lokalnym, mobilizować aktywność społeczną (także na rynku pracy), wpływać na poprawę jakości życia.

Władze województwa kujawsko – pomorskiego opracowały program wojewódzki pod nazwą „Stymulowanie Rozwoju Pomocy Społecznej w Województwie Kujawsko – Pomorskim – Perspektywa Środowiskowa i Instytucjonalna”. Wytyczono w niej misję województwa, czyli „Zintegrowane działania pomocy społecznej na rzecz mieszkańców województwa kujawsko – pomorskiego uwzględniające potencjał wszystkich lokalnych partnerów”. W celu realizacji misji określono niżej wymienione cele operacyjne:

1. Identyfikacja i badanie natężenia problemów społecznych w sferze pomocy społecznej.
2. Profilaktyka i działania na rzecz wychodzenia z kręgu pomocy społecznej.
3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej.
4. Usprawnienie systemu komunikacji i współpracy pomiędzy realizatorami pomocy społecznej.
5. Edukacja i rozwój kadry pomocy społecznej.

IV. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY

1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ

Gmina wiejska Kikół położona jest w środkowo – wschodniej części województwa kujawsko - pomorskiego w powiecie lipnowskim. Gmina sąsiaduje:

- od południa z gminą Lipno;
- od wschodu z gminą Chrostkowo;
- od północy z gminą Zbójno,
- od zachodu z gminą Czernikowo.

Kikół położony jest w odległości 40 km od Torunia i 175 km od Warszawy. Do ośrodka powiatowego w Lipnie jest 9 km.

Gmina zajmuje powierzchnię 98,2 km². Użytki rolne zajmują 84% powierzchni gminy, lasy zaś zajmują powierzchnię zaledwie 2%.

Kikół pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego, w którym mieści się Urząd Gminy. Pod względem administracyjnym obszar gminy dzieli się na 19 sołectw:

- Cieluchowo;
- Dąbrówka;
- Grodzień;
- Hornówek;
- Janowo;
- Jarczechowo;
- Kikół;
- Kikół Wieś;
- Kołat Rybniki;
- Konotopie;
- Lubin;
- Moszczone;
- Sumin;
- Trutowo;
- Walentowo;
- Wola;
- Wolęcin;

- Zajeziórze;
- Wymyślin.

Wg danych GUS w gminie Kikół w 2004 r. zamieszkiwało 7935 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła wówczas 75,3 km osób/km².

2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.1. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Powstające na terenie gminy Kikół to ścieki socjalno – bytowe wynikające z zamieszkiwania ludzi oraz prowadzenia działalności rolniczej. Skanalizowana jest tylko miejscowość Kikół, gdzie wybudowano ok. 13 km sieci kanalizacji sanitarnej. Ścieki przesyłane są do mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków w Kikole o przepustowości 300 m³/dobę. Sieć obsługiwała w 2004 r. 420 przyłączy i korzystało z niej 1332 mieszkańców. Na pozostałym obszarze ścieki gromadzone są w przydomowych zbiornikach zamkniętych i opróżniane za pomocą wozów asenizacyjnych

2.2. Gospodarka odpadami

Gmina dysponuje własnym składowiskiem odpadów zlokalizowanym w miejscowości Grodzeń. Stopień wypełnienia składowiska wynosi ok. 25%. Przewiduje się, że składowisko będzie funkcjonowało jeszcze ok. 35 lat. Gmina podejmuje działania mające na celu objęcie zorganizowanym wywozem śmieci wszystkich gospodarstw na terenie gminy, jak również upowszechnienie selektywnej zbiórki odpadów.

2.3. Zaopatrzenie i pobór wody

Gmina Kikół prawie w całości jest zwodociągowana. Długość sieci wodociągowej głównej wynosi 155 km i obsługuje ona 1057 połączeń. Z wodociągu korzystało w 2004 r. 5851 mieszkańców, którzy zużywali rocznie 355 dm³ wody.

2.4. Gospodarka energetyczna

2.4.1. Elektroenergetyka

Sieć energetyczna na terenie gminy jest dobrze rozwinięta i stanowi jednolity system krajowy. Obszar gminy zasilany jest ze stacji 110/15 kV zlokalizowanej w Lipnie. Możliwe jest również rezerwowe zasilanie terenu gminy ze stacji w Kawęczynie, Rypinie i Golubiu – Dobrzyniu. Przez teren gminy przebiegają ponadto liczne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia, co wiąże się z ograniczeniami w planowaniu przestrzennym. Zarówno źródła energii elektrycznej w postaci stacji transformatorowych wysokiego napięcia, jak i sieci

przesyłowe posiadają rezerwy mocy oraz możliwości rozbudowy, nie występują zatem bariery dla rozwoju sieci średniego napięcia i wzrostu poboru mocy.

2.4.2. Gazownictwo

Obecnie gmina nie posiada dostępu do gazu przewodowego. Plany w tym zakresie obejmują gazyfikację w oparciu o istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia DN 500 Płock – Włocławek. Obecnie mieszkańcy gminy korzystają z gazu propan butan magazynowanego w butlach i zbiornikach przydomowych.

2.4.3. Ciepłownictwo

W gminie brak jest centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło. Podstawowa sieć wsi to typowa zabudowa wiejska z przewagą domów jednorodzinnych wolnostojących, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny. Stosowane są rozwiązania indywidualne, jednak z przewagą wykorzystania węgla.

2.5. System komunikacji

2.5.1. Sieć drogowa

Dla gminy Kikół najważniejsze znaczenie posiada droga krajowa nr 10 relacji Szczecin – Warszawa. Ponadto przez teren gminy przebiegają niżej wymienione drogi wojewódzkie:

- Nr 557 Rypin – Lipno;
- Nr 555 Golub Dobrzyń – Kikół;

Uzupełnieniem sieci drogowej są niżej wymienione drogi powiatowe:

- Nr 466632 Zbójno – Chrostkowo – (gr. woj.) Blinno;
- Nr 46640 Kijaszkowo – Dąbrówka;
- Nr 46641 Świątosław – Mazowsze – Wola;
- Nr 46642 Dąbrówka – Wola;
- Nr 46644 Sikórz – Kikół;
- Nr 46645 Wildno – Lipno;
- Nr 46646 Kikół - Makówiec;
- Nr 46650 Wola – Osówka;
- Nr 46651 Sumin – Jankowo – Lipno

oraz drogi gminne i drogi dojazdowe.

2.5.2. Przewozy pasażerów

Przewozy pasażerów na terenie gminy realizowane są przez PPKS w Lipnie. Możliwe są bezpośrednie połączenia m.in. z Lipnem, Włocławkiem, Toruniem i Sierpcem.

Przez teren gminy przebiega odcinek linii kolejowej Toruń – Sierpc, jednak nie posiada ona większego znaczenia dla układu komunikacyjnego gminy.

2.5.3. Infrastruktura komunikacji elektronicznej

Na całym obszarze gminy dostępna jest sieć telefonii przewodowej. Jedynym ograniczeniem w dostępie do tego środka komunikacji jest bariera kosztowa po stronie indywidualnych odbiorców. Ponadto gmina pozostaje w całości w zasięgu następujących stacji bazowych telefonii komórkowej:

- ORANGE;
- ERA GSM;
- PLUS GSM.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE I TURYSTYKA

Na dziedzictwo kulturowe gminy Kikół składają się:

- Założenia parkowo - dworskie (z najcenniejszymi obiektami w Kikole, Niedźwiedziu, Suminie i Lubinie);
- cmentarze i nekropolie;
- kapliczki i krzyże przydrożne;
- stanowiska archeologiczne.

Wpisane do rejestru zabytków obiekty na terenie gminy Kikół to:

- Kaplica murowana pw. św. Piotra i Pawła z 1778 r. w Grodzeniu.
- Zespół dworsko-parkowy: dwór murowany, brama murowana – żelazna, park dworski z 2 połowy XIX w. w Hornówku.
- Zespół kościoła parafialnego: Kościół parafialny murowany pw. św. Wojciecha 1904 – 1909, brama murowana z ogrodzeniem, starodrzew przykościelny z początku XX w. w Kikole.
- Zespół cmentarza parafialnego: cmentarz parafialny rzymsko – katolicki, kaplica cmentarna murowana, brama murowana z ogrodzeniem, starodrzew z XIX w. w Kikole.
- Zespół pałacowo – parkowy: pałac murowany z 1792 r., park pałacowy z XIX w. w Kikole.
- Zespół pałacowo – parkowy: pałac murowany z 1870 – 1880 r., park pałacowy XVIII/ XIX w. w Lubinie.

- Zespół dworsko – parkowy: dwór drewniano – murowany, park dworski z XIX w. w Niedźwiedziu.
- Kościół parafialny murowany pw. Krzyża Św. z 1897 r. w Suminie.
- Zespół dworsko – parkowy z folwarkiem z XIX w. w Suminie: dwór murowany, park dworski, rządówka murowana, spichlerz murowany, obora murowana, chlewnia murowana – zrujnowana, budynek główny gorzelni murowany, budynek magazynu spirytusu murowany, czworak murowany, hydrofornia murowana.
- Zespół klasztorny w Trutowie z lat 1725 – 1738: kościół klasztorny karmelitów murowany, parafialny pw. Św. Anny, klasztor karmelitów murowany, brama w ogrodzeniu murowana, starodrzew przyklasztorny.
- Zespół dworsko – parkowy: dwór murowany z XIX w. i park dworski z XIX/XX w. w Trutowie.
- Zespół folwarczny z parkiem dworskim w Woli z XIX w.: park dworski, rządówka murowana, obora murowana – rozebrana, magazyn I murowany, magazyn II murowany, czworak murowany.

Położenie gminy na terenie Pojezierza Dobrzyńskiego zapewnia gminie ciekawą rzeźbę terenu oraz dostępność czystych jezior polodowcowych. Najważniejsze z nich to: Konotopie, Sumińskie, Kikolskie, Stelkińskie i Moszczonne. Ciekawa jest również sieć hydrograficzna gminy w postaci rzek: Lubianki, Ruźca i Mienia. Ponadto na terenie gminy wytyczono kilka ciekawych rowerowych szlaków turystycznych, dzięki którym potencjalni turyści mogą poznawać walory turystyczne gminy. Turyści mogą również wypoczywać w dwóch funkcjonujących na terenie gminy gospodarstwach agroturystycznych zlokalizowanych w miejscowości Niedźwiedź.

4. GOSPODARKA

Wiodącą funkcją gminy pozostaje rolnictwo. Na jego rozwój wpływ mają stosunkowo dobre gleby i umiarkowany klimat. Łagodna rzeźba terenu sprzyja zarówno uprawom rolnym jak i hodowli.

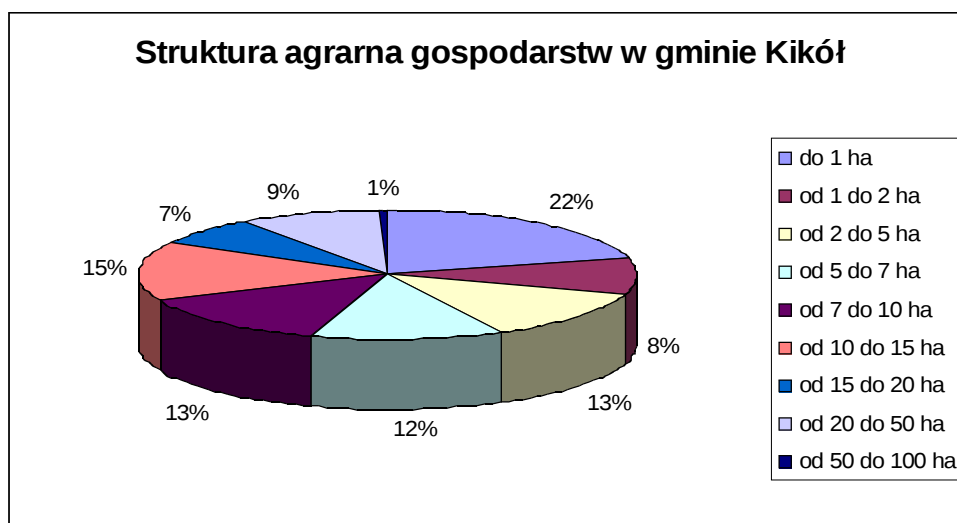
4.1. Rolnictwo

Na obszarze gminy dominującą, a właściwie jedyną formą jest rolnictwo indywidualne. Struktura agrarna charakteryzuje się umiarkowanym rozdrobnieniem (gospodarstwa o powierzchni pow. powyżej 10 ha stanowią 32% ogółu).

Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw
---------------------------------	--------------------

Ogółem	907
do 1 ha	192
od 1 do 2 ha	76
od 2 do 5 ha	117
od 5 do 7 ha	113
od 7 do 10 ha	121
od 10 do 15 ha	136
od 15 do 20 ha	63
od 20 do 50 ha	82
od 50 do 100 ha	5
pow. 100 ha	0

* Podstawa: Dane GUS – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

Produkcja roślinna i zwierzęca.

Struktura zasiewów przedstawia się następująco

Wyszczególnienie	Ogółem	
	W ha	Ilość gospodarstw
pszenica		
- jara	359,29	255
- ozima	703,88	255
żyto	497,90	259
jęczmień		
- jary	886,33	376
- ozimy	48,32	22
owies	53,81	35
pszenżyto		
- jare	173,28	79

- ozime	630,55	270
mieszanki zbóż		
- jare	1439,64	520
- ozime	67,92	29
ziemniaki	285,89	561
buraki cukrowe	368,17	122
kukurydza na ziarno	76,50	9
kukurydza na zielonkę	270,63	152

* Podstawa: Dane GUS – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

W strukturze zasiewów dominują zboża. Na dalszych miejscach lokują się rośliny okopowe. Hodowla obejmuje głównie trzodę chlewną i bydło. Bez zwierząt gospodarskich funkcjonowało 348 gospodarstw rolnych.

Zwierzęta hodowlane	Ilość sztuk	Ilość gospodarstw
Bydło	4676	463
- w tym krowy	2963	434
Trzoda chlewna	13035	482
- w tym lochy	1712	
Konie	47	31
Owce	43	Bd.
Kury	14878	Bd.

* Podstawa: Dane GUS – Powszechny Spis Rolny 2002 r.

Rolnicy gospodarujący w gminie Kikół dysponowali w 2002 r. 684 ciągnikami rolniczymi, 18 samochodami ciężarowymi, 80 kombajnami zbożowymi, 34 kombajnami ziemniaczanymi i 34 kombajnami buraczanymi.

4.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza

Rolniczy charakter gminy powoduje, że na obszarze gminy nie funkcjonuje wiele podmiotów prowadzących działalność pozarolniczą. Dominują przedsiębiorstwa usługowe działające w branży transportowej, budowlanej i remontowej. Formą prowadzonej działalności są najczęściej małe warsztaty i obiekty drobnej wytwórczości. Dużo jest również podmiotów prowadzących działalność handlową.

5. MIESZKAŃCY

5.1. Wielkość populacji

Demografia jest ważnym czynnikiem wpływającym na tempo rozwoju społeczno – gospodarczego. Najważniejsze cechy demograficzne, które mają wpływ na możliwości rozwojowe gminy to:

- poziom wykształcenia mieszkańców;
- utrzymanie się średniego wskaźnika gęstości zaludnienia;
- dynamiczna struktura wieku ekonomicznego ludności z zaznaczającym się spadkiem udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, spadającym procentowym udziałem ludności w wieku produkcyjnym i występowaniem wzrostowego trendu procentowego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym;
- zachowanie równowagi pomiędzy płciami;
- dodatni poziom przyrostu naturalnego;
- odwrócenie niekorzystnych trendów migracyjnych.

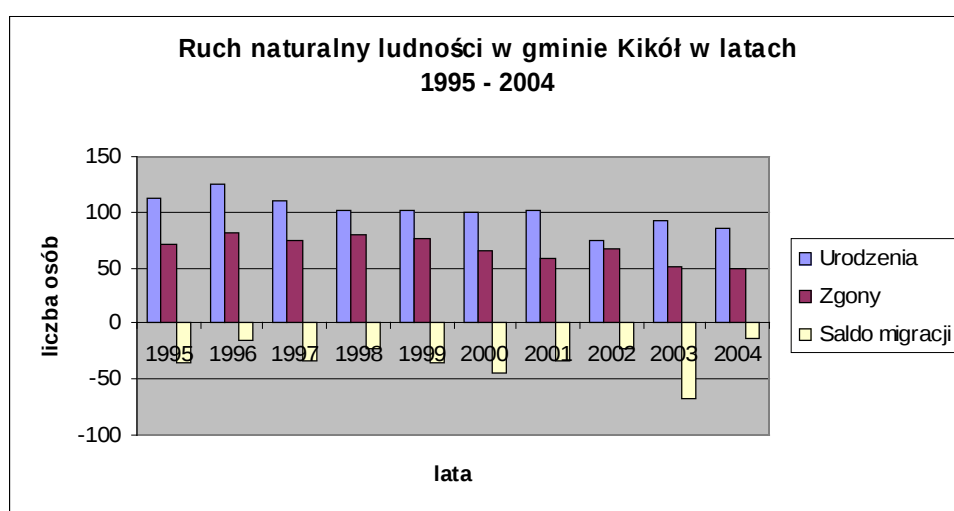
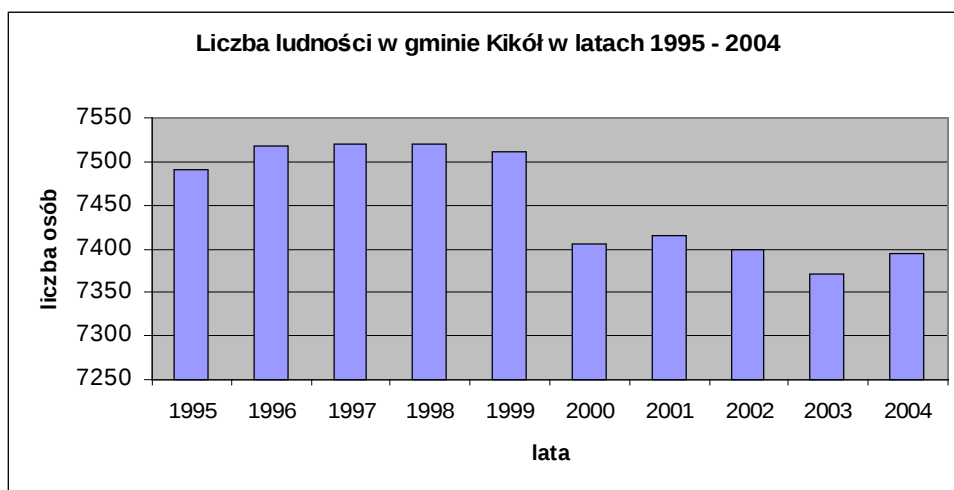
Poniżej przedstawiono dane dotyczące populacji gminy na przestrzeni 10 ostatnich lat.

Wielkość populacji i zmiany w czasie

Rok	Liczba ludności	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracji
1995	7490	113	70	43	-36
1996	7519	125	81	44	-15
1997	7521	111	75	36	-34
1998	7520	101	80	21	-22
1999	7511	102	76	26	-35
2000	7406	100	66	34	-44
2001	7416	102	58	44	-34
2002	7399	74	68	6	-23
2003	7372	92	51	41	-68
2004	7395	86	50	36	-13

*Podstawa: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

Liczba ludności w gminie podlega pewnym wahaniom. Przyrost naturalny jest dodatni, jednakże saldo migracji jest ujemne w długim okresie czasu.

5.2. Struktura wiekowa

Poniższa tabela przedstawia populację gminy w rozbiciu na grupy wiekowe uwzględniając płeć (2002 r.)

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	449	221	228
5-9 lat	573	317	256
10-14 lat	673	359	314
15-19 lat	650	338	312
20-24 lata	556	288	268
25-29 lat	537	271	266
30-34 lata	467	252	215
35-39 lat	453	232	221
40-44 lata	484	267	217
45-49 lat	499	258	241
50-54 lata	460	218	242

55-59 lat	338	181	157
60-64 lata	263	122	141
65-69 lat	244	102	142
70-74 lata	245	90	155
75-79 lat	170	52	118
80-84 lata	88	29	59
Powyżej 85	72	14	58
Razem	7221	3611	3610

*Podstawa: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

Najliczniejszą grupą w gminie są osoby pomiędzy 10 i 14 rokiem życia. Struktura ludności według wieku mająca wpływ na kształtowanie się struktur społeczno – ekonomicznych przedstawia się następująco:

Grupa wiekowa	Osób	%
Wiek przedprodukcyjny:	2085	28,87
- kobiety	991	13,72
- mężczyźni	1094	15,15
Wiek produkcyjny:	4176	57,83
- kobiety	1946	26,95
- mężczyźni	2230	30,88
Wiek produkcyjny mobilny	2757	38,18
- kobiety	1306	18,09
- mężczyźni	1451	20,09
Wiek produkcyjny niemobilny:	1419	19,65
- kobiety	640	8,86
- mężczyźni	779	10,79
Wiek poprodukcyjny:	960	13,29
- kobiety	673	9,32
- mężczyźni	287	3,97
Ogółem	7221	100

*Podstawa: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Obecnie największą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Jednakże w przyszłości zwiększać się będzie procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym.

5.3. Poziom wykształcenia ludności

W gminie dominują osoby z wykształceniem podstawowym. Przedstawione dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. Obserwowane trendy dążenia dużych grup ludności do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwalają sądzić, że dane dotyczące wykształcenia z roku na rok ulegają znaczącej poprawie.

Rodzaj wykształcenia	Liczba osób	Mężczyźni	Kobiety
Wyższe	163	70	93

Policealne	107	21	86
Średnie	842	365	477
Zasadnicze zawodowe	1547	947	600
Podstawowe ukończone	2820	1346	1474
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	303	104	199

*Podstawa: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

5.4. Poziom bezrobocie

Rolniczy charakter gminy przesądza o braku znaczących zakładów pracy, zatrudniających więcej niż kilku pracowników. Specyfiką rolnictwa jest to, że nawet w okresach rozwojowych nie generuje ono nowych miejsc pracy. Poprawa sytuacji na rynku pracy byłaby możliwa w wypadku realizacji nowych inwestycji na terenie gminy (przetwórstwo płodów rolnych, produkcja), bądź na terenie pobliskiego Lipna. Problemem jest również to, że kwalifikacje i wykształcenie części bezrobotnych nie odpowiadają zapotrzebowaniu pracodawców.

Stopa bezrobocia w powiecie lipnowskim wynosiła w styczniu 2006 r. 29,2%, przy stopie 22,8% w województwie kujawsko – pomorskim i 18% w skali kraju.

Dane dotyczące liczby bezrobotnych w gminie Kikół przedstawiają się następująco:

Data	Liczba bezrobotnych		Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku
	ogółem	kobiet	
31.08.2006 r.	822	456	115

*Podstawa: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Lipnie

Pośrednictwem pracy na terenie gminy zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie.

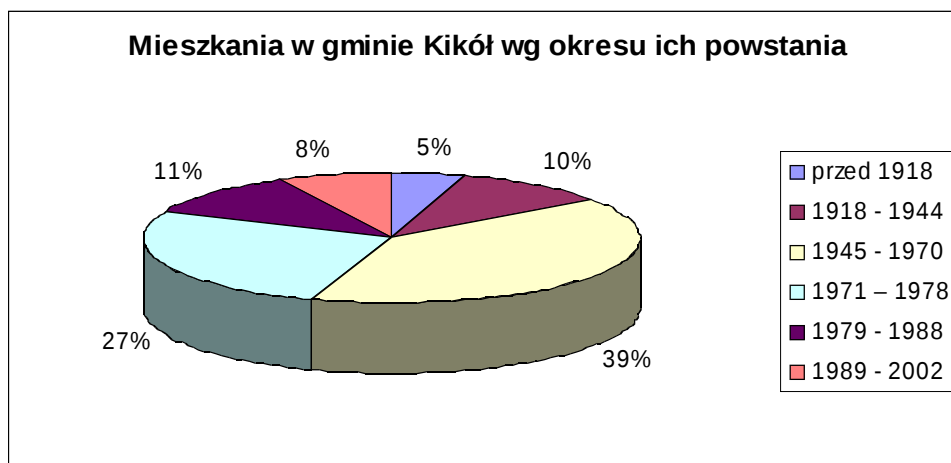
5.5. Stan infrastruktury mieszkaniowej

W gminie Kikół, wg danych GUS w 2002 r. istniało ogółem 1837 mieszkań o łącznej powierzchni 143 707 m², z czego 1797 (pow. 141 933 m²) było stale zamieszkałych.

Okres budowy	Liczba mieszkań	Powierzchnia użytkowa (m ²)
przed 1918	85	5560
1918 - 1944	184	10443
1945 - 1970	738	53131
1971 – 1978	485	36065

1979 - 1988	192	21896
1989 - 2002	139	15718

*Podstawa: Dane GUS NSP 2002

Jak widać z załączonego zestawienia dominują mieszkania zbudowane pomiędzy 1945 a 1970 rokiem (39%).

Dominującą formą budownictwa jest budownictwo jednorodzinne w typie budowy zagrodowej. Sytuacja mieszkaniowa ludności jest zadowalająca, zarówno jeśli chodzi o liczbę izb w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jak i przypadającą na osobę powierzchnię użytkową.

Mieszkania wg ilości izb i powierzchni ogółem

Liczba izb w mieszkaniu	Liczba mieszkań
1 izba	42
2 izby	279
3 izby	543
4 izby	432
5 i więcej izb	501

*Podstawa: Dane GUS NSP 2002

Powierzchnia mieszkania m ²	Liczba mieszkań	Metraż na 1 osobę (m ²)	Liczba mieszkań
do 30	105	do 7	74
30 – 39	147	7 – 9,9	123
40 – 49	220	10 – 14,9	395
50 – 59	221	15 – 19,9	302
60 - 79	311	20 – 29,9	408

80 – 99	282	30 i więcej	495
100 – 119	240	X	X
120 i więcej	271	X	X

*Podstawa: Dane GUS NSP 2002

Stan wyposażenia mieszkań w media, przyłącza i centralne ogrzewanie ulega z roku na rok znaczącej poprawie. Wszystkie mieszkania wyposażone są w energię elektryczną.

Mieszkania wg wyposażenia

Wyposażenie mieszkania	Liczba mieszkań
wodociąg	1591
ustęp spłukiwany	1290
bez wodociągu	206
łazienka	1304
ciepła woda	1204
CO zbiorowe	101
CO indywidualne	1211
piece	449

*Podstawa: Dane GUS NSP 2002

6. OCHRONA ZDROWIA

Usługi zdrowia w gminie zapewnia Gminny Ośrodek Zdrowia w Kikole. Dostępne są tam porady lekarza medycyny rodzinnej, lekarza pediatry, dwóch ginekologów. Ponadto w określonych terminach przyjmują lekarze specjaliści z Bydgoszczy – endokrynolog i urolog.

Ponadto w Kikole funkcjonuje placówka Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rypinie, gdzie przyjmują lekarz medycyny ogólnej oraz lekarz pediatra. Lecznictwo zamknięte dostępne jest w pobliskim Lipnie.

7. EDUKACJA I KULTURA

7.1. Szkolnictwo

W gminie funkcjonuje 5 szkół podstawowych, których dane ujęto w poniższej tabeli (dane z roku szkolnego 2005/2006).

Lp.	Nazwa placówki	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
-----	----------------	----------------	------------------

1	Szkoła Podstawowa w Kikole	281	13
2	Szkoła Podstawowa w Cieluchowie	98	7
3	Szkoła Podstawowa w Zajeździe	55	5
4	Szkoła Podstawowa w Woli z filią w Trutowie (klasy 1 – 2)	138	10
5	Szkoła Podstawowa w Grodzieniu	bd.	bd.

Ponadto w Kikole działa Przedszkole Publiczne i Publiczne Gimnazjum. Młodzież może kontynuować naukę w szkołach ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w Lipnie, Nadrożu i Skępem.

7.2. Kultura

W gminie nie funkcjonuje Dom Kultury. Nie oznacza to jednak, że nie jest prowadzona działalność kulturalna. Corocznie organizowane są Dni Kikoła. Na terenie gminy działają stowarzyszenia i organizacje:

- Klub Seniora „Jesienny Liść”;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Kikół;
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Kikół.

Na wysoką ocenę zasługuje również działalność gminnej Ochotniczej Straży Pożarnej. Strażacy poza gotowością do zwalczania skutków klęsk żywiołowych prowadzą różnorodną działalność parakulturalną. Swoją obecnością uświetniają uroczystości religijne, różnego rodzaju święta gminne, biorą udział w pokazach i zawodach.

7.3. Sport

Mieszkańcy gminy mają możliwość uprawiania sportu w działających na terenie gminy klubach sportowych:

- „Ogończyk” – Klub Sportowo – Rekreacyjny;
- „Kikolanka” – Gminny Klub Sportowy.

Młodzież natomiast może rozwijać swoją ciężką fizyczną pod okiem pedagogów w uczniowskich klubach sportowych działających przy szkołach.

8. POMOC SPOŁECZNA

8.1. Rodzaje udzielanego wsparcia socjalnego

Pomoc społeczna w gminie wykonywana jest poprzez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Bezpośrednie wsparcie socjalne udzielane jest najczęściej rodzinom wielodzietnym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętym bezrobociem oraz właścicielom gospodarstw rolnych o małej powierzchni i słabej klasie użytkowanych gruntów. Pomoc

kierowana jest również do rodzin patologicznych, osób nieporadnych życiowo, ludzi starych czy przewlekle chorych. Pomoc społeczna angażuje znaczne środki pochodzące z gminnego budżetu, które w innej sytuacji możnaby przeznaczyć na inwestycje prorozwojowe. Uzupełnieniem działań gminy jest wsparcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lipnie.

Poniżej przedstawiono tabelaryczne dane dotyczące udzielonego wsparcia socjalnego w gminie Kikół w zależności od powodów trudnej sytuacji życiowej.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin				Liczba osób w tych rodzinach			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Ubóstwo	312	365	128	29	985	1318	453	81
Sieroctwo	-	-	-	-	-	-	-	-
Bezdomność	-	-	-	-	-	-	-	-
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	42	48	65	107	191	139	362
Bezrobocie	216	220	275	352	702	748	986	1164
Niepełnosprawność	63	71	60	92	168	192	234	313
Długotrwała choroba	53	59	16	19	181	205	48	66
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	183	219	81	78	863	1043	446	427
w tym: - rodziny niepełne	62	63	40	30	188	190	165	101
- rodziny wielodzietne	68	68	31	30	420	420	271	215
Alkoholizm	-	2	2	2	-	4	6	6
Narkomania	-	-	-	-	-	-	-	-
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	7	6	1	1	7	6	1	1
Przemoc w rodzinie	-	-	-	-	-	-	-	-
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	-	-	-	-	-	-	-	-
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	-	-	1	1	-	-	6	5
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	-	-	-	-	-	-	-	-
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	-	72	70	-	-	72	70	-

*Podstawa: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole

Wykorzystanie środków finansowych ogółem (za 2005 r.)

Zadania	Plan	Wykonanie	%
Zadania zlecone gminie	451.019	450.705	100
Świadczenia rodzinne i pielęgnacyjne	1.787.425	1.774.455	99
Składki na ubezpieczenie zdrowotne	10.732	10.7323	100
Zadania własne gminy:	233.073	178.583	77
w tym			
- zasiłki celowe i w naturze	160.000	108.010	67
- dotacja celowa na dożywianie dzieci w szkole	70.573	70.573	100

*Podstawa: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole

Rodzaj pomocy	Nakłady	Ilość osób/ilość świadczeń [2005 r.]	
Zasiłki stałe	103.859	42	386
Świadczenia rodzinne	1.404.549	746	19719
Świadczenia pielęgnacyjne	257.624	87	1289
Zasiłki okresowe	346.847	338	2429
Składki na ubezp. emerytalne i rentowe	27.334	16	200
Ogółem	2.140.213	1229	24023

*Podstawa: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole

8.2. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole

Celem działania ośrodka jest realizowanie zadań wynikających z przepisów o pomocy społecznej, w tym szczególnie umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Działalność ośrodka ma za zadanie doprowadzenie w miarę możliwości do osiągnięcia samodzielności socjalnej i społecznej przez osoby i rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.

Aktualnie ośrodek zatrudnia 6 osób na następujących stanowiskach: kierownik, 3 pracowników socjalnych, podinspektor ds. świadczeń rodzinnych oraz opiekunka domowa. Pracownicy socjalni posiadają właściwe kwalifikacje uprawniające do przeprowadzania wywiadów środowiskowych.

V. ANALIZA SWOT

1. UWAGI OGÓLNE

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

2. TABELA ANALIZY SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• korzystne położenie na trasie drogi krajowej nr 10; • działalność władz gminnych ukierunkowana na rozwój gospodarczy i pozyskiwanie inwestorów; • dobre jakościowo gleby; • czyste środowisko naturalne; • indywidualne, wysokotowarowe rolnictwo; • powszechna dostępność wodociągu na terenie gminy; • istnienie grupy liderów lokalnej społeczności na terenie gminy; • działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole; • brak czynników środowiskowych wpływających na podwyższenie wskaźników zachorowalności ludności; • stosunkowo niewielka przestępczość na terenie gminy.	• mała różnorodność gospodarcza charakteryzująca się dominacją rolnictwa; • zły stan nawierzchni dróg gminnych na terenie gminy; • brak uporządkowanej gospodarki ściekowej na terenie gminy; • niedostateczne wykorzystanie walorów turystycznych gminy; • występowanie dużego jawnego i ukrytego bezrobocia; • niski poziom wykształcenia mieszkańców; • brak znaczącego popytu wewnętrznego z uwagi na niskie dochody mieszkańców; • brak grup producenckich wśród rolników; • niewielka aktywność społeczna; • niewystarczająca mobilność mieszkańców na rynku pracy; • istnienie dużej grupy osób utrzymujących się z pomocy społecznej; • niekorzystne wskaźniki demograficzne (ujemne saldo migracji); • niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa na terenie gminy.

Szanse	Zagrożenia
- wystąpienie pozytywnych skutków ożywienia gospodarczego; - wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej; - złagodzenie negatywnych tendencji dotyczących przyrostu naturalnego w związku z realizacją centralnie prowadzonych programów („becikowe”); - wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców; - pozytywne skutki działań (i ich koordynacji) prowadzonych przez instytucje odpowiedzialne za rozwój lokalny; - rozbudowa bazy turystycznej na terenie gminy, powstanie gospodarstw agroturystycznych; - pojawienie się dynamicznej klasy średniej w społeczności lokalnej.	- konkurencyjna pozycja innych gmin zabiegających o inwestorów i środki pomocowe; - zahamowanie wzrostu gospodarczego; - brak spójnej polityki państwa wobec samorządów; - emigracja najlepiej wykształconych i najbardziej przedsiębiorczych osób z terenu gminy; - bariery biurokratyczne w dostępie do środków pomocowych; - wzrost przestępczości, zwłaszcza wśród nieletnich i młodocianych; - pogarszanie się sytuacji materialnej oraz obniżenie standardów opieki medycznej finansowanej z NFZ; - powiększanie się obszarów patologii społecznych na terenie gminy; - wzrost postaw roszczeniowych i brak aktywności beneficjentów pomocy społecznej; - dziedziczenie statusu klienta pomocy społecznej przez nowe pokolenia z rodzin dysfunkcyjnych; - brak wystarczających środków na politykę społeczną; - nasilanie się zjawiska wyuczonej bezradności, brak aspiracji osób wykluczonych;

	• osłabianie się więzi społecznych, alienacja jednostek.

3. PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT

Analiza SWOT wykonana w oparciu o aktualną sytuację społeczno - gospodarczą gminy Kikół wskazuje na wiele zagrożeń w sferze polityki społecznej. Problemami są przede wszystkim wysoka stopa bezrobocia, duża liczba osób trwale bezrobotnych oraz znaczna liczba osób objętych pomocą społeczną. Choć stopień występujących patologii nie jest duży, to jednak zagrożenia są na tyle poważne, że wymagają zdecydowanych działań. Dodatkowym utrudnieniem są występujące wśród beneficjentów postawy roszczeniowe oraz niski poziom edukacji tych osób.

4. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY KIKÓŁ.

Bezrobocie

Bezrobocie ściśle związane jest z funkcjonowaniem rynku pracy i oznacza większą ilość osób zdolnych do pracy (i chcących pracować) niż liczba miejsc pracy dla tych osób. Podstawową przyczyną bezrobocia na obszarze gminy jest bezrobocie strukturalne spowodowane przekształceniami gospodarczymi, zmianami technologicznymi, a także restrukturyzacją przemysłu. Sytuacja jest szczególnie dramatyczna na terenach rolniczych, gdzie zatrzymane zostały procesy migracyjne ze wsi do miasta, a rolnictwo nie jest w stanie wygenerować dodatkowych miejsc pracy.

Poza swoim wymiarem ekonomicznym bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe) wywiera negatywne skutki społeczne. Bezrobocie rodzi negatywne reakcje emocjonalne, problemy zdrowotne, pesymizm i rezygnację. W dłuższym okresie czasu dochodzi fatalizm i apatia. Bezrobotni tracą wiarę w lepszą przyszłość, mają poczucie beznadziejności, izolują się społecznie, redukują do minimum aspiracje życiowe, częściej zapadają na choroby.

Opieką społeczną z tytułu bezrobocia objęte były w 2005 r. w gminie Kikół 352 rodziny, w których żyły 1164 osoby.

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

W złożonej rzeczywistości społecznej, tam gdzie występują ubóstwo, bezrobocie i uzależnienia szczególnie dramatyczny jest los dzieci. Wychowują się często przy tym w dysfunkcyjnych rodzinach. Dzieci bywają niedożywione i zaniedbane, doświadczają przemocy ze strony dorosłych. Poza tymi oczywistymi niedostatkami należy zauważyć, że warunki finansowe w dużym stopniu decydują o szansach edukacyjnych młodego pokolenia. Dzieci z biednych rodzin zagrożone są dziedziczeniem biedy i negatywnych wzorców

społecznych, ponieważ wzrastają w środowisku, w którym zanikają wzorce społeczne. Powoduje to zjawisko dziedziczenia ubóstwa i dysfunkcji występujących w rodzinie. Dlatego tak ważne są działania zarówno sferze edukacji i profilaktyki, jak i rozbudowany system świadczeń pieniężnych. Uzupełnieniem działań na rzecz dziecka jest akcja dożywiania dzieci w szkołach oraz wyposażania ich w niezbędne przybory szkolne.

Z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i opieki nad dzieckiem opieką społeczną w 2005 r. objęto 78 rodzin, w których żyło 427 osób.

Niepełnosprawność

Niepełnosprawność to stan, w którym uszkodzenie i niewłaściwe funkcjonowanie organizmu człowieka powoduje utrudnianie, ograniczanie lub uniemożliwianie wykonywania zadań życiowych i zawodowych oraz wypełnianie ról społecznych, biorąc pod uwagę wiek, płeć oraz czynniki środowiskowe, społeczne i kulturowe tych osób. Niepełnosprawność dotyka zatem wszystkich aspektów życia człowieka, wpływa na jego możliwości rozwojowe, bezpośrednio przekłada się na jakość życia.

Z punktu widzenia przepisów prawa osobami niepełnosprawnymi są te, wobec których zespoły orzekające orzekły, w jakim stopniu została naruszona sprawność organizmu.

Obecnie stosowane są trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.

Najczęściej występującą niepełnosprawnością jest niepełnosprawność fizyczna (uszkodzenia narządów ruchu i osoby z przewlekłymi schorzeniami narządów wewnętrznych), następnie niepełnosprawność sensoryczna (uszkodzenia zmysłów – słuchu i wzroku, mowy). Stosunkowo najradszą niepełnosprawnością jest niepełnosprawność psychiczna (osoby umysłowo upośledzone oraz osoby psychicznie chore).

Niepełnosprawność w bezpośredni sposób wpływa na sytuację społeczną osób nią dotkniętych. Poza oczywistymi barierami do pokonania w życiu codziennym (bariery architektoniczne, trudności w porozumiewaniu się, trudność w znalezieniu pracy) osoby te mogą reagować odrzuceniem kontaktów ze społeczeństwem, wytwarzać w sobie poczucie niższej wartości, pogłębiając tym samym stopień izolacji. Dlatego tak ważnym jest, by osoby te mogły normalnie funkcjonować w lokalnej społeczności, czuć się jego pełnowartościowymi członkami.

Działaniami pozwalającymi na łagodzenie skutków niepełnosprawności jest szeroko rozumiana rehabilitacja, jednak należy pamiętać o podejmowaniu działań mających na celu niedopuszczanie do powstawania niepełnosprawności w przyszłości (promocja zdrowego stylu życia, rozwój bazy sportowej, profilaktyka).

Niepełnosprawność jest tym problemem, który będzie się nasilał w przyszłości. Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego, ustalonych na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, na terenie województwa w 1998 r.

mieszkało 136 588 osób niepełnosprawnych, tj. 6,5 % ogółu mieszkańców, a w 2002 r. już 303 300 osób, tj. 14,7 % ogółu mieszkańców. Problem ten będzie się pogłębiał w związku z postępującym procesem starzenia się ludności.

Opieką społeczną z tytułu niepełnosprawności objęte w 2005 r. były w gminie Kikół 92 rodziny, w których żyło 313 osób.

VI. STRATEGIA DZIAŁAŃ

1. OBOWIĄZKI GMINY NAŁOŻONE PRZEPISAMI PRAWA

Strategia gminy musi być dostosowana do zadań, jakie wspólnota samorządowa obowiązana jest realizować w zakresie polityki społecznej. Zadania te, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, obejmują w szczególności sprawy:

- ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- edukacji publicznej,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Przepisy prawa określają, które zadania własne gminy mają charakter obowiązkowy. Przekazanie gminie w drodze ustawy nowych zadań własnych wymaga zapewnienia koniecznych środków finansowych na ich realizację w postaci zwiększenia dochodów własnych gminy lub subwencji. Ponadto ustawy mogą nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, a także z zakresu organizacji, przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych oraz referendów.

Ponadto zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej na gminy nałożono następujące zadania:

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

1. opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
2. sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
3. udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;

5. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
6. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
7. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej;
8. przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
9. opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie z niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
10. praca socjalna;
11. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
12. prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
13. tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
14. dożywianie dzieci;
15. sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
16. kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
17. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego;
18. utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań własnych gminy należą również:

1. przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
2. przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
3. prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
4. podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów ośłonowych.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należą:

1. przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
2. opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
3. organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
5. prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
6. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia

2. OKREŚLENIE MISJI I CELÓW STRATEGICZNYCH

Priorytetem działań gminy jest dążenie do zapewnienia mieszkańcom jak najwyższego poziomu życia i stworzenie im warunków do wszechstronnego rozwoju. Nie można jednak zapomnieć o tych, którzy z różnych przyczyn nie biorą udziału w postępujących procesach rozwoju i awansu. Solidaryzm społeczny nakazuje pamiętać o tych osobach, zaś standardem powinno być bytowanie osoby ludzkiej w warunkach szanujących jej godność.

Zdefiniowane zadania pozwalają gminie sformułować misję w zakresie polityki społecznej. Jest nią

Trwałe dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Kikół, ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie i zagrożonych takim wykluczeniem.

Dla realizacji celu nadrzędnego – misji sformułowano 5 celów strategicznych. By je osiągnąć każdemu z celów przyporządkowano określone działania. Wskazano również podmioty realizujące i wspomagające działania. Strategię ujęto w formie przejrzystych tabel obrazujących całość przedsięwzięcia.

Cel strategiczny nr 1 – Aktywne działania na rzecz ograniczania bezrobocia i przeciwdziałanie jego negatywnym skutkom		
Działania służące osiągnięciu celu	Realizatorzy i podmioty wspierające	Okres realizacji
1. Podejmowanie działań na rzecz powstawania nowych miejsc pracy w gminie. 2. Współpraca z PUP i organizacjami pozarządowymi w celu przygotowania i realizacji projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (organizowanie szkoleń, przekwalifikowanie). 3. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu (prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, przygotowanie zawodowe). 4. Organizowanie pomocy psychologa w celu eliminacji negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia. 5. Działania na rzecz dostosowania profili kształcenia placówek oświatowych szczebla ponadgimnazjalnego do potrzeb lokalnego rynku pracy. 6. Działania informacyjne i konsultacyjne na terenie urzędu gminy dla bezrobotnych poszukujących pracy.	Wójt Gminy; Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kikole; Szkoly; pracodawcy (staże)	Praca ciągła

Cel strategiczny nr 2 – Wsparcie dla rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi		
Działania służące osiągnięciu celu	Realizatorzy i podmioty wspierające	Okres realizacji
1. Informowanie rodzin o dostępnych formach pomocy. 2. Promocja wartości rodzinnych. 3. Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie nowoczesnych metod wychowawczych. 4. Koordynacja działań i współpraca ośrodka pomocy społecznej, szkoły, instytucji kościelnych w zakresie wsparcia udzielanego rodzinie. 5. Działania korekcyjno – edukacyjne mające na celu ograniczenie przemocy w rodzinie skierowane do potencjalnych sprawców przemocy w rodzinie. 6. Stworzenie dzieciom i młodzieży alternatywnych metod spędzania wolnego czasu (świetlice środowiskowe, kawiarenki internetowe, zajęcia sportowe, itp.).	Wójt Gminy; Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kikole; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lipnie; Szkoły	Praca ciągła

Cel strategiczny nr 3 – Integracja osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych		
Działania służące osiągnięciu celu	Realizatorzy i podmioty wspierające	Okres realizacji

1. Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych.	Wójt Gminy;		2007 - 2010
2. Podejmowanie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych uniemożliwiających dostęp do dóbr i usług osobom starszym i niepełnosprawnym.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kikole;		
3. Pomoc w okresowym wyręczaniu opiekunów rodzinnych.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lipnie		
4. Pomoc w wyposażaniu mieszkań chronionych dających możliwość utrzymania maksymalnie długiej samodzielności.			
5. Wsparcie dla oddolnych inicjatyw integracyjnych i kulturalnych osób starszych i niepełnosprawnych (grupy samopomocowe, Kluby Seniora itd.).			

Cel strategiczny nr 4 – Zwalczanie problemu alkoholizmu oraz łagodzenie negatywnych skutków tego zjawiska, przeciwdziałanie narkomanii		
Działania służące osiągnięciu celu	Realizatorzy i podmioty	Okres

	wspierające	realizacji
1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej dla dzieci i młodzieży informującej o negatywnych skutkach spożywania alkoholu i zażywania substancji odurzających. 2. Wskazywanie osobom uzależnionym i zagrożonym uzależnieniem możliwości uzyskania pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej. 3. Otoczenie opieką członków rodzin osób uzależnionych i udzielanie im pomocy, w tym dotyczącej przemocy w rodzinie. 4. Ciągłe monitorowanie zjawiska spożywania alkoholu, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. 5. Wskazywanie i tworzenie dla dzieci i młodzieży alternatywnych do alkoholu form spędzania wolnego czasu. 6. Działalność edukacyjna polegająca na promocji zdrowego stylu życia. 7. Monitorowanie i pozostawienie na dotychczasowym poziomie liczby punktów sprzedaży alkoholu w gminie.	Wójt Gminy; Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kikole; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lipnie; Policja; Szkoly	2007 - 2010

Cel strategiczny nr 5 – Zwiększenie oddziaływania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole		
Działania służące osiągnięciu celu	Realizatorzy i podmioty	Okres

	wspierające	realizacji
1. Wzmocnienie kadrowe Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kikole. 2. Współpraca GOPS z organizacjami społecznymi i koordynacja wspólnie podejmowanych działań. 3. Wprowadzenie nowoczesnych metod pracy i podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w GOPS w Kikole. 4. Udział pracowników GOPS w szkoleniach, kursach, warsztatach. 5. Wymiana doświadczeń, korzystanie z pozytywnych wzorców innych gmin.	Wójt Gminy; Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kikole; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lipnie	2006 - 2008

3. FINANSOWANIE STRATEGII

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w Strategii jest jej finansowanie. Przewiduje się następujące źródła finansowania proponowanych działań:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszy krajowych (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych);
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny);
- środki w ramach Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich.

4. MONITOROWANIE STRATEGII

W celu śledzenia postępów w realizacji strategii będzie ona na bieżąco monitorowana. Monitorowanie pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty w tych zadaniach. Strategia z założenia jest dokumentem otwartym, natomiast jej materia (rzeczywistość społeczna) podlega ciągłym zmianom. Dlatego też konieczne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się problemy i wyzwania. Ocenę tej dokonywać będzie powołany przez Wójta Gminy Kikół trzyosobowy Zespół Zadaniowy ds. Wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, którego jednym z członków będzie pracownik GOPS. Zespół przynajmniej raz w roku składał będzie Wójtowi sprawozdanie z realizacji Strategii a także proponował (o ile to będzie konieczne) korekty Strategii i uwagi na temat przebiegu zadań.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągania celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji misji i celów strategicznych będzie zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących.

VII. ZAKOŃCZENIE

Władze gminy, przedstawiając niniejszy dokument mają nadzieję, że stanie się on ważnym wydarzeniem w rozwoju wspólnoty samorządowej, będzie wyrazem dążeń i aspiracji jej mieszkańców oraz wskazuje jasno wytyczony, możliwy do zrealizowania cel. Jego osiągnięcie nie będzie jednak możliwe bez wysiłku całej wspólnoty samorządowej. Priorytetem jest jednak rozwój gospodarczy gminy. Bez niego trudno sobie wyobrazić realizację misji określonej w strategii. Rozwój gospodarczy jest najlepszym sposobem eliminacji większości problemów społecznych (takich jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość itp.), przed jakimi staje władza lokalna.

Symptomy ożywienia gospodarczego w Polsce, płynący coraz szerszy strumień dotacji wspólnotowych pozwala z optymizmem patrzeć w przyszłość. Przygotowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Kikół jest tym instrumentem, który umożliwi w sposób planowy i celowy wykorzystać zewnętrzne i wewnętrzne szanse na ograniczenie patologii społecznych, co pozwoli gminie przeznaczać mniejsze środki na opiekę społeczną i kierować je na inne ważne dla rozwoju gminy cele.